

Marius Hegelstad, nestleder Bjerkreim Padleklubb
Vikesdalslia 113
4389 VIKESÅ

27.03.2017

NVE
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Høringsuttalelse til konsesjonssaker fra Småkraft AS vedrørende løyve til Øvre og Nedre Lanes Kraftverk

Innledning

Småkraft AS har søkt om konsesjon for utbygging av Storåna og Fossbrekka på Espeland i Bjerkreim. Vassdraget er vernet, samt at området rundt er definert som LNF område i kommunens arealplan.

Bjerkreim Padleklubb (BPK) er en frivillig organisasjon registrert i Frivillighetsregisteret. BPK representerer elvepadleres interesser i Bjerkreimsvassdragene og engasjerer ca. 180 personer.

BPK organiserer ulike arrangement, samt årlig padlefestival i Bjerkreimsvassdraget, herunder Fossbrekka og Storåna.

Vi vurderer konsekvensene av en utbygging som svært ødeleggende for naturen i området og mener konsesjonene for Øvre og Nedre Lanes må frarådes.

Grunnlaget for vår vurdering er gjeldene lovverk, verneverdier og områdets verdi for friluftsliv.

Minstevannføring

Viser til Lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven), §10. (vannuttak og minstevannføring):

<<Ved uttak og bortledning av vann som endrer vannføringen i elver og bekker med årsikker vannføring, skal minst den alminnelige lavvannføring være tilbake, hvis ikke annet følger av denne paragraf. Det samme gjelder når vann holdes tilbake ved oppdemming.

I konsesjon til uttak, bortledning eller oppdemming skal fastsetting av vilkår om minstevannføring i elver og bekker avgjøres etter konkret vurdering. Ved avgjørelsen skal det blant annet legges vekt på å sikre

a). vannspeil

b). vassdragets betydning for plante- og dyreliv,

c). vannkvalitet,

d). grunnvannsforekomster.

Vassdragsmyndighetene kan gi tillatelse til at vilkårene etter første og annet ledd fravikes over en kortere periode for enkelttilfelle uten miljømessige konsekvenser. Vedtak etter dette ledd kan ikke påklages.>>

Vi gjengir opplysninger vedrørende minstevannføring og alminnelig lavvannføring fra Småkraft AS sin søknad:

2.1 Hoveddata for kraftverket

TILSIG		Alternativ 1	Alternativ 2
Nedbørfelt	km ²	81,8	81,8
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³	215,9	215,9
Spesifikk avrenning	l/s/km ²	84	84
Middelvannføring	m ³ /s	6,85	6,85
Alminnelig lavvannføring *	m ³ /s	0,51	0,51
5-persentil sommer (1/5-30/9)*	m ³ /s	0,43	0,43
5-persentil vinter (1/10-30/4)*	m ³ /s	0,75	0,75
Restvannføring (restfeltets bidrag)	m ³ /s	0,022	0,022

Småkraft skriver følgende om planlagt minstevannføring:

<<Det er foreslått slipping av minstevannføring på 640 l/s om vinteren og 520 l/s om sommeren.>>

Det er ikke foretatt målinger som dokumenterer alminnelig lavvannføring på 0,51 m³/s. Dette er tall som er beregnet ut fra størrelsen på nedslagsfeltet, samt minstevannføring fra Maudal kraftverk. Vi stiller derfor spørsmål til hvilken garanti Småkraft AS har for at §10 i Vannressursloven vil overholdes.

Tiltakshaver skriver følgende i søknaden:

<<NVEs avrenningskart for perioden 1961-1990 er benyttet som grunnlag for beregning av spesifikk avrenning for feltene. Øvre Lanes kraftverk har et nedbørsfelt på 81,8 km², og middelvannføringen er beregnet til 6,85 m³/s ved planlagt inntak.>>

Avrenningskartet som danner grunnlag for beregning av vannføring er datert 1961-1990. Forslaget til minstevannføring er dermed beregnet ut fra 27 år gamle opplysninger om nedslagsfeltet. Nedbørsmålinger fra de siste tiår viser oppgang i aktuelt område. Det kan dermed forventes at et oppdatert avrenningskart ville vist mer avrenning og dermed høyere alminnelig lavvannføring.

Småkraft AS har dermed hverken målinger eller beregninger som gjelder nåværende situasjon i Fossbrekka. Vi vurderer konsekvensutredningen som mangelfull blant annet på grunnlag av dette.

Verneverdier – landskap

Vannressursloven sier følgende:

<<§ 23.(innholdet av søknader; saksutredning)

Søknad om konsesjon etter § 8 skal i samsvar med forskrift etter § 65 gi nødvendige opplysninger om det planlagte tiltak og fordelene og ulempene ved det og om forholdet til rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven.

Vassdragsmyndigheten kan kreve ytterligere opplysninger av søkeren og kan bestemme at søkeren skal foreta eller bekoste undersøkelser eller utredninger som trengs for å klarlegge fordeler eller ulemper av tiltaket. For tiltak som går inn under reglene om konsekvensutredninger i plan- og bygningsloven, gjelder disse reglene i stedet.

Hvis et vassdragstiltak kan volde vesentlige skader eller ulemper, skal det legges vekt på å få utredet aktuelle alternativer som har en annen lokalisering, andre tekniske løsninger eller en annen utforming. Hvis tiltaket vil ha betydning for disponeringen av vassdraget for øvrig, skal det legges vekt på å klarlegge slike følger.>>

Vi mener søknaden er mangelfull og inneholder faktafeil under beskrivelsene av fordelene og ulempene med tiltaket. Saksutredningen oppleves som bagatelliserende og lite tilfredsstillende. Grunnlaget for vår vurdering er følgende:

Tiltakshaver skriver følgende i søknaden, punkt 3.8:

<<Dagens situasjon Nedre Maudalsåna er en del av Bjerkreimsvassdraget hvor vassdragsvernet trådte i kraft i 2005. Som vernegrunnlag oppgis at det er et anbefalt typevassdrag og delvis referansevassdrag for en viss størrelse med beliggenhet sørvest i Norge. Vassdraget er en viktig del av et variert og særpreget landskap styrt av berggrunnstruktur og løsmasser. Stort naturmangfold knyttet til elveløp, geomorfologi, botanikk, landfauna og vannfauna. Store deler av arealet ligger mer enn en kilometer fra teknisk inngrep. Store kulturverdier. Friluftsliv er viktig bruk.

Nedre Maudalsåni er ingen god representant i Bjerkreimsvassdraget hva verneverdiene gjelder. Det biologiske mangfoldet er lite, og hva gjelder vannfauna viser den siste overvåkingsrapporten fra kalkingsprosjektet at det fremdeles står dårlig til med bunndyr-, krepsdyr- og

planktonfaunaen i Roaldsvatnet, Maugedalsvatnet og Nedre Maudalsåna. Det er ikke noe friluftsliv knyttet til elvestrekningen, til det er elva altfor stri og bratt, og det er snakk om en nokså kort strekning.>>

Verdiene som skal ivaretas i et vernet vassdrag er definert og beskrevet i Vannressursloven og Naturmangfoldloven. Viser til Vannressursloven §33:

<<§ 33.(reglene for vernede vassdrag)

I vernede vassdrag ivaretas vernet særlig gjennom

- a) reglene i denne lov, herunder særreglene i dette kapittel,*
- b) bestemmelser i vedtak etter naturmangfoldloven kapittel V, eller*
- c) rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven.*

For så vidt vassdraget går inn under vedtak etter naturmangfoldloven kapittel V, gjelder reglene i og i medhold av naturmangfoldloven istedenfor loven her. Reglene om sikkerhet, tilsyn, erstatning og hvem som kan utøve rådighet i loven her gjelder likevel. Går et vernet vassdrag inn under bindende plan etter plan- og bygningsloven, gjelder reglene i loven her ved siden av slik plan.>>

Småkraft AS sin vurdering av områdets verdi er ikke i samsvar med verneforskriftenes definisjoner av et vernet vassdrag. Området er en svært god representant for Bjerkreimsvassdraget hva verneverdier gjelder, jfr:

Naturmangfoldloven §1, (lovens formål):

<<Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.>>

Bestemmelsene i naturmangfoldloven danner store deler av grunnlaget for verneverdiene til et vernet vassdrag. Dersom vannføringen reduseres til 10% av dagens middelvannføring mister man en av de viktigste forutsetningene for <<bærekraftig bruk>> av området.

Verneplan for vassdrag og Nasjonale laksevassdrag beskriver vassdraget som << en viktig del av et variert og særpreget landskap>>..... Videre i beskrivelsen av dagens situasjon er det beskrevet: <<Stort naturmangfold knyttet til elveløp>>.....<< Store kulturverdier. Friluftsliv er viktig bruk.>>

Når Småkraft hevder at; << *Nedre Maudalsåni er ingen god representant i Bjerkreimsvassdraget hva verneverdiene gjelder.*>> mener vi dette svekker troverdigheten til tiltakshavers saksutredning. Definisjonene av verdier i Naturmangfoldloven viser tydelig at området er viktig for ivaretagelse av målene i verneplanen med elven som grunnlag for fiskearter og Fossefall.

Naturmangfoldloven skal bidra til bevaring av <<*områder med særskilte naturhistoriske verdier*>> og <<*natur preget av menneskers bruk gjennom tidene (kulturlandskap) eller som også har kulturhistoriske verdier, og tilrettelegging for bruk som bidrar til å opprettholde naturverdiene.*>>

Med tydelige spor etter isbreens bevegelser, jettegryten, den store steinura, de bratte fjellsidene og de unike fossefallene er dette et område med store naturhistoriske verdier det ikke finnes maken til.

De gamle husmannsplassene som ligger helt inntil elva er et av mange tegn på <<*menneskers bruk gjennom tidene*>>. Det antas at området er brukt som ferdselsåre og jaktområde på reinsdyr tilbake til steinalderen. Det er gjort arkeologiske funn i området.

En utbygging av det aktuelle området vil i stor grad svekke de kulturhistoriske verdiene. Dette begrunnes med de omfattende inngrep tiltaket medfører. Den planlagte demningen, inntaket, bygningssmassen og veiene vil bidra til en vesentlig forringelse av området.

Det er også påvist hekkende Fossefall i vassdraget. Støyen fra elva fungerer som beskyttelse for fuglen og er en forutsetning for at denne fortsatt skal kunne ha tilholdssted i vassdraget. En evt. utbygging med 90% reduksjon av middelvannføringen vil fjerne all beskyttelse for nasjonalfuglen i området.

Friluftsliv knyttet til elvestrekningen

Småkraft AS hevder følgende;

<<*Det er ikke noe friluftsliv knyttet til elvestrekningen, til det er elva altfor stri og bratt, og det er snakk om en nokså kort strekning.*>>

Påstanden beviser grove faktafeil i søknaden ettersom elvestrekningen mellom Maudalsvatnet og Storavatnet benyttes til padling og annen aktivitet av lokale og tilreisende. Dette er et område som er unikt i sitt slag i Rogaland med sine fosser og stryk som enkelt nås fra vei.

Elva blir også brukt til fiske og bading av lokale og tilreisende.

Padling i Fossbrekka.

At strekningen er *nokså kort* er irrelevant og feil. Det finnes ikke elver i distriktet som har fosser og stryk fordelt over et så langt strekk. Småkraft argumenterer med at elva er for *<<stri og bratt.>>* Dette er imidlertid en av forutsetningene for at elva skal ha høy verdi som padleelv.

Sammenlignet med andre mer flate og rolige elver som padles i Bjerkreimsvassdraget blir strekningen som berøres av utbyggingen regnet som en perle. Dette er en av de store attraksjonene og målene for mange elvepadlere i området.

Elvepadling er som andre grener innen ekstrem sport på frammarsj i Norge, og det forventes en økning i antall besøkende til området i årene som kommer. Ved å bevare viktige områder som Fossbrekka og Storåna vil dette bidra til verdiskapning for samfunnet i form av rekreasjonsmuligheter og turisme i området.

Svært mange av de kjente padleelvene i Norge fryser igjen om vinteren og blir dermed ikke padlebare. Klimaet på Sør- Vestlandet er relativt mildt året gjennom og sikrer åpne elver året rundt i Bjerkreimsvassdraget, noe som gjør området unikt i padlesammenheng.

Friluftsliv

Viser til Småkrafts vurdering av verdier for friluftsliv:

<<Dagens situasjon

Det er ikke foretatt spesiell tilrettelegging for friluftsliv i tiltaksområdet, og tiltaksområdet berører først og fremst utmarksbeite. Skogsbilveien som går gjennom området er fin som turvei og adkomst til heiområdene. Området har utover dette liten verdi for friluftsliv.>>

Å hevde at tilrettelegging er en forutsetning for å gi området verdi for friluftsliv er usaklig argumentasjon. Fraværet av menneskelige inngrep (tilrettelegging) bidrar til at området har en stor og unik verdi som friluftsområde og blir flittig brukt av turister og turgåere.

Utmarksveien fra hovedveien til Fossbrekka er diskre' plassert, men kan benyttes av personer med rullestol og barnevogn. Et tilsvarende område med universell utforming finnes neppe noe annet sted.

Verdiskapning

Norge har vedtatt å slutte seg til EUs vanndirektiv. For å sikre gjennomføringen av dette har Norge utarbeidet den norske vannforskriften. Formålet med forskriften er *<< å gi rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene.>>*

Vi sakser fra Vannforskriften:

<<§ 12.(ny aktivitet eller nye inngrep)

Ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst kan gjennomføres selv om dette medfører at miljømålene i § 4 - § 6 ikke nås eller at tilstanden forringes, dersom dette skyldes

- a) nye endringer i de fysiske egenskapene til en overflatevannforekomst eller endret nivå i en grunnvannsforekomst, eller*
- b) ny bærekraftig aktivitet som medfører forringelse i miljøtilstanden i en vannforekomst fra svært god tilstand til god tilstand.*

I tillegg må følgende vilkår være oppfylt:

- a) alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i vannforekomstens tilstand,*
- b) samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktivitetene skal være større enn tapet av miljøkvalitet, og*
- c) hensikten med de nye inngrepene eller aktivitetene kan på grunn av manglende teknisk gjennomførbarhet eller uforholdsmessig store kostnader, ikke med rimelighet oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre.>>*

Viser videre til vannforskriftens normative definisjon for klassifisering av økologisk tilstand for elver, innsjøer, brakkvann og kystvann:

1.2 Normative definisjoner for klassifisering av økologisk tilstand

Tabell 1.2 Generell definisjon for elver, innsjøer, brakkvann og kystvann

I det følgende gis det en generell definisjon av økologisk kvalitet. For klassifiseringsformål er verdiene for kvalitetselementene for økologisk tilstand for hver kategori overflatevann angitt i tabell 1.2.1 til 1.2.4 nedenfor.

Element	Svært god tilstand	God tilstand	Moderat tilstand
Generelt	Det er ingen, eller bare ubetydelige, menneskeskapte endringer i verdiene for fysisk-kjemiske og hydromorfologiske kvalitetselementer for den aktuelle typen overflatevannforekomst i forhold til dem som normalt forbindes med denne typen under uberørte forhold. Verdiene for biologiske kvalitetselementer i overflatevannforekomsten tilsvarer dem som normalt forbindes med denne typen under uberørte forhold, og viser ingen, eller ubetydelige, tegn på endring. Det dreier seg om typespesifikke forhold og samfunn.	Verdiene for biologiske kvalitetselementer for den aktuelle typen overflatevannforekomst viser nivåer som er svakt endret som følge av menneskelig virksomhet, men avviker bare litt fra dem som normalt forbindes med denne typen overflatevannforekomst under uberørte forhold.	Verdiene for biologiske kvalitetselementer for den aktuelle typen overflatevannforekomst avviker moderat fra dem som normalt forbindes med denne typen overflatevannforekomst under uberørte forhold. Verdiene viser moderate tegn på endring som følge av menneskelig virksomhet og er vesentlig mer endret enn under forholdene for god tilstand.

Forskriften tillater ny aktivitet eller nye inngrep dersom tiltaket skyldes <<ny bærekraftig aktivitet som medfører forringelse i miljøtilstanden i en vannforekomst fra svært god tilstand til god tilstand.>>

Vi vurderer Fossbrekka og Storåna til å oppfylle de kriterier som er gitt for klassifiseringen <<svært god tilstand>>. Konsekvensen av en utbygging vil medføre store endringer i verdiene for overflatevannforekomst og vil dermed endre klassifisering fra <<svært god tilstand>> til <<dårlig tilstand>>. Vi stiller også spørsmål ved om utbyggingen er en <<bærekraftig aktivitet>> når vi ser på summen av ulempene tiltaket medfører for naturområdet, verneverdien og elva.

For at tiltaket skal kunne gjennomføres må <<samfunnsnyttien være større enn tapet av miljøkvalitet>>. Etter en vurdering av saksutredningen som er utført av Småkraft AS mener vi tapet av miljøkvalitet er bagatellisert og utilstrekkelig utredet.

Vannressursloven, §25. (kriterier for konsesjon) sier at <<konsesjon bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt av vassdraget eller nedbørsfeltet.>>

Småkraft hevder utbyggingen vil skape fordeler i form av verdiskapning for samfunnet. Det nevnes varekjøp, tjenester, servicetjenester og arbeidsplasser. I tillegg skal Øvre Lanes kraftverk

medføre eiendomsskatt til kommunen på 300 000 kr det første året, og 2600 kr årlig i konsesjonsavgift.

Varekjøp, tjenester, servicetjenester og arbeidsplasser kan etter vår vurdering ikke medregnes i verdiskapningen da disse ikke nødvendigvis tilfaller lokalsamfunnet. Eiendomsskatten og konsesjonsavgiften gjelder Øvre Lanes kraftverk, men tallene for Nedre Lanes er tilnærmet like.

Det faktum at Norge i dag produserer mer enn nok strøm til eget bruk og ikke er avhengig av nye småkraftverk setter hele tiltaket i et vanskelig perspektiv. Å ofre en elv og et område av en slik karakter til fordel for utenlandske aktørers profitt oppleves som lite gjennomtenkt.

Vi mener summen av verdiskapningen er ubetydelig sammenlignet med den verdien som går tapt om området bygges ut. Området har også stort potensial som turistområde dersom det blir gjennomført enkle markedsføringstiltak.

Andre faktorer

Utbyggingsplanene har medført et stort engasjement i distriktet og utover landegrensene. Mange har inntrykk av bagatellisering av konsekvensene med en evt. utbygging, samt mangelfull og feilaktig saksutredning.

Verdiskapningen som beskrives vil i svært liten grad komme lokalsamfunnet til nytte ettersom kommunen kun vil dra nytte av eiendomsskatt og konsesjonsavgift. Forventede inntekter som tilfaller kommunen er små og ubetydelige sett i et perspektiv hvor man tar hensyn til verdien av området som friluftslivs/rekreasjonsområde og natur/kulturhistorisk naturområde med store verneverdier.

Flere av grunneierne har også engasjert seg mot utbygging i området.

Oppsummering

Bjerkreim Padleklubb mener konsesjon for Øvre og Nedre Lanes kraftverk bør frarådes. En utbygging vil i stor grad forringe landskapets verdi og gjøre det umulig å benytte elva til padling. Vi mener de samlede ulempene ved en utbygging er langt større enn fordelene.

Vikeså, 27 mars 2017

Marius Hegelstad, nestleder Bjerkreim Padleklubb

Kilder:

- Bjerkreim kommune. (2017). *Planinnsyn*. Hentet fra: <http://tema.webatlas.no/Bjerkreim/Planinnsyn>
- Naturmangfoldloven. (2016). *Lov om forvaltning av naturens mangfold*. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100?q=naturmangfoldloven>
- Vannforskriften. (2015). *Forskrift om rammer for vannforvaltningen*. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-12-15-1446?q=vannforskriften>
- Vannressursloven. (2015). *Lov om vassdrag og grunnvann*. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-11-24-82?q=vannressursloven>